

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

Caput VI. Quid, ut Opera Dionysiana Areopagitæ abjudicentur, diuturnum,
quo a nullo laudata, omnibusque incognita fuerunt, quatuor primorum
Ecclesiæ seculorum spatium valeat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

A *latim magis ac magis inceperint. Atque ita quandonam primum ceperunt esse nota, jam edocui; ut autem alterum, quod hic pariter edocere statui, modo etiam edoceam, laudata Dionysiana Opera, quæ post seculum quintum medium magis magisque e jam dictis temporis lapsu innotuerunt, post annum 532, quo in collatione Constantinopolitana tunc habita a Severianis fuerunt laudata, nota omnibus passim exsistere, uti e conciliis et patribus passim obtiis, a quibus post illud tempus reperiuntur citata, manifestum evadit; ut id pluribus probare, necessum haud sit.*

CAPUT VI.

Quid, ut Opera Dionysiana Areopagitæ abjudicentur, diuturnum, quo a nullo laudata, omnibusque incognita fuerunt, quatuor primorum Ecclesiæ seculorum spatium valeat.

Cam Opera Dionysiana si Areopagitam habuissent auctorem,

O *pera, quæ Dionysii Areopagitæ nomen præferunt, quatuor primis ævæ Christianæ seculis, ac fortassis etiam usque ad seculum fere quintum medium omnibus prorsus fuisse incognita, nedum ab ullo laudata, vel ex eo liquet, quod e scriptoribus, qui Opera, Dionysii nomine inscripta, tunc laudasse ab Areopagiticis dicuntur quique an id fecerunt, §§ prægressis jam examinavi, nullus omnino isthæc certo laudavit cognitare habuerit, uti quisque ex iis, quæ de hoc argumento jam disserui, haud difficulter colliget. Verum si Opera illa jam inde a seculo ævæ Christianæ primo per Dionysium Areopagitam fuissent contexta, futurum fuisse, quis credat, ut tandiu mansissent occultata, nec ab ullis scriptoribus ecclesiasticis ad quintum usque seculum sub Areopagitæ nomine fuissent laudata? Qui factum, ut illorum nec Eusebius, nec Hieronymus, scriptores, qui ante se floruerant, recensentes, mentionem uspiam fecerint? Audi, qui Nourrius in Opere hujusque tomo supra cit., dissertatione 10, cap. 6 negativum hoc argumentum, ab Eusebio potissimum et Hieronymi silentio petitur, proponat, simulque rationes, quibus id diluere Areopagiticis nituntur, convellat. Dicant. . . . (Antiareopagiticis scilicet, ut ait) scripta Dionysii, quamvis omnibus aliis scriptoribus fuissent incognita; non potuisse tamen summum Eusebii, qui tot bibliothecarum et ecclesiarum, maximeque Atheniensium, ubi summa cura adservari debebant, scrinia perlustraverat, et qui in inquirendis antiquiorum Operibus nulli pepererat labori, diligentiam fugere. Atqui omnia auctoris nostri scripta Eusebio nota non fuisse, inde patet, quod eorum nullibi umquam mentionem fecerit.*

silentio nec ab Eusebio,

86 Baronius et scientia et purpura eminentissimus aperte negat, scripta Dionysii Eusebio fuisse penitus incomperta. Cur autem de iis Eusebius tacerit, si ab eo quæsieris, respondet, illum vafri versutique animi scriptorem,

cum Arianam hæresim, cui favebat, his libris destrui videret, eos doloso frudentoque silentio prætermisisset. Verum hæc doctissimi viri responsio Halloixio, Areopagiticorum acerrimo defensori, ita displicuit; ut eam non sine fastidio his verbis explodat: " Nam quod aliqui dicunt, eum id fraude fecisset, convicium potest. Quid enim ibi tam clarum pro Christi æternitate, quod non multo clarius in Scripturis sacris contentum sit? . . . Nec (Catholici) beatum Irenæum, filium cum Patre æternam coexistentiam clarissime professum, citaverunt. " His autem addi potest, honorificam non solum Irenæi, sed etiam Clementis Alexandrini, aliorumque plurimorum, quos Ariana hæresi plane contrarios esse, suo loco ostendemus, apud Eusebium fieri mentionem. Quapropter contendunt alii, ex illo Eusebii de Dionysii Operibus silentio nihil certi colligi posse; quandoquidem ille plures alios Scriptores, et scriptis et doctrina celeberrimos, atque in primis Athenagoram, qui eximiam Christianæ Religionis Apologiam, et de mortuorum resurrectione librum ediderat, tacitus prætermisit. Quod si dixeris, scripta Dionysii et auctoris nomine, et suo numero, ac ipsis, quæ tractantur, argumentis longe cæteris omnibus sæpius transcribi debuisse, variisque in locis multiplicari; responsum confestim accipies, Athenagoræ libros, tametsi forsitan breviores, qui a Christianis tamen describerentur et multiplicarentur, non minus dignos videri. Verum opponunt Antiareopagiticis, quædam in scriptis Dionysii occurrere, nimirum de sacris Scripturarum libris, de solis, moriente Christo, defectione, de obdormitione B. Mariæ Virginis, aliaque bene multa, quæ, si in Eusebii notitiam venissent, ab eo nunquam prætermitti potuerunt.

87 Idem nonnulli ex Hieronymi, præsertim in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, silentio argumentum eliciunt. Inde enim concludunt, Dionysii nostri lucubrations ipsi incognitas fuisse, nec ante ejus tempora divulgatas. Quasi vero, inquit Areopagiticis, alia non fuerit Hieronymiani silentii ratio? De iis enim tantum scriptoribus, quos Eusebius commemoravit, disputare constituerat. Sed id certis rationum firmamentis ab ipsis erat muniendum. Aliam quippe mentem sibi fuisse, idem ipse Hieronymus aperte testatur, dum ingens inter se et eos, qui de scriptoribus prophanis catalogos ediderunt, discrimen intercedere his verbis significat: " Illi Veteres, historias annalesque replicantes, posuerunt quasi de ingenti prato non parvam Opusculi sui coronam texere. Ego quid acturus sum, qui, nullum prævium sequens, pessimum, ut dicitur, magistrum metipsum habeo: quamquam Eusebius Pamphili in decem Ecclesiasticæ Historiæ libris maximo nobis adjumento fuerit. " Ibi enim non obscure declarat, se nullum prævium magistrum habuisse, atque Eusebium ipsi tantum maximo fuisse adjumento. Et re quidem vera, sanctus ille Doctor quorundam auctorum meminit, quorum nulla exstat apud Eusebium commemoratio, Ita scriptor laudatus; mox autem in medium adducit argumentum, quo Areopagiticis contendunt, ex Hieronymi de Operibus Dionysianis silentio recte contra hæc ab Antiareopagiticis quibusdam, eadem Opera S. Hieronymo nota fuisse, alstruentibus, argui non posse. Verum, cum Dionysiana Opera S. Hieronymo haud innotuisse, supra

AUCTORE C. B.

nec ab Hieronymo prætereunda fuisse videtur,

F

AUCTORES
C. B.

supra docuerimus, dicta Areopagiticorum ob-
jectio minime nos ferit, integramque proinde vim
sua retinet argumentum negativum, quo, quod
Opera Dionysiana quatuor primis aevi Christianae
seculis penitus delituisse, ab Eusebio, Hiero-
nymo aut aliis laudata fuisse videantur, nondum
illa tunc in rerum natura exstitisse, ac proin
Dionysium Areopagitam haud habere auctorem,
arguimus.

rationesque,
ob quas qua-
tuor primis
seculis fue-
rint occul-
tata,

88 Anonymus Problematis supra laudati au-
ctor rationes, ob quas primis Ecclesiae seculis
Dionysiana Opera delituisse, Areopagitici con-
tendunt, sequentem hunc part. 1. proposit. 1.
art. 1 proponit in modum: Cum S. Dionysius
Areopagita ad preces S. Timothei libros suos
elucubraverit, ipsique in eorum singulis com-
mendarit, ne iis, qui Christianis mysteriis non-
dum essent initiati, communicaret, quippe qui
vel eos despexissent, vel ex malitia eorum doctri-
nam adulterassent, verisimile est, hunc S. Anti-
stitem, ut Dionysii voluntati morem gereret,
magno studio hoc sacrum depositum occultum
servasse, nec aliis manifestasse nisi paucis egre-
giis viris, qui possent et excellentiam Areopagi-
ficorum Operum cognoscere, iisque sanctissime
uti. Pachymeres aliam subdit rationem. Athe-
nienses nimirum Philosophos, inter quos Proclum,
Dionysii Opera sibi tanquam legitimis parenti-
bus vindicare volentes, aut saltem eorum doctri-
nam ac sententias sine plagii nota exscribere
pro arbitrio cupientes, publicae luci subtraxisse,
magnaque cura eos secretos et occultos habuis-
se. Alii vero auctores testantur, veteres Hære-
ticos per plura secula eos occultasse, usque dum
a Petro quodam Romano ex Vaticana Bibliotheca
primum eruti, et in Græciam translati, ibi primum
innotescere cœperunt. Non desunt etiam qui pu-
tent, eos in quorundam manus incidisse, qui, cum
eorum intelligentiam assequi non possent, nec
pretium nosse thesauri, quem possidebant, eos tam-
diu repositos habuisse, donec S. Gregorii tem-
pore reperti fuerunt. Tandem nonnulli eruditi
contendunt, S. Dionysium Catholicos fuisse ad-
hortatum, ne hos libros, quorum intelligentia
vulgares humani ingenii vires excedebat, nonnisi
viris scientia et probitate commendatissimis com-
municarent, quibus sensim deficientibus nullus
amplius superfluit, cui possent committi. Et hoc
in causa esse dicunt huiusmodi auctores, cur
S. Hieronymus in suo Ecclesiasticorum scripto-
rum Catalogo Dionysium non recensuerit; in-
congruum iudicans, eos libros, qui tot tantaque
mysteria complectebantur, in publicam lucem
preferre:

rationibus
aliis,

89 Ita ille; verum e fine, quem Dionysiano-
rum Operum auctor sibi proposuit, libros illos
occultari non debuisse, apparet. Audi, qui ad id
probandum idem auctor anonymus loco supra
cit. art. 2 ratiocinetur. Primo, inquit, si S. Diony-
sius stylo adeo sublimi suos libros elucubravit, si
verbis et sententiis usus est a communi consuetu-
dine adeo remotis, non alio sane scopo id fecisse
credendus est, quam ut Ethnicos Philosophos, qui
eloquentem Evangelii simplicitatem subsannabant,
instrueret, iisque planum faceret, ea mysteria,
quæ in sacris Evangelii nobis reserantur, argu-
menta esse versando acuendoque ingenio et osten-
tandæ eloquentiæ aptiora, quam ea: de quibus
ipsi in prophanis suis libris disceptare sole-
bant. Quo quidem agendi modo gentiles phi-
losophos veluti adigebat, ut, prophanis novi-

tatibus explosis, solis Evangelicis veritatibus D
contemplandis animum adjuverent. Sed quo-
modo gentilium sapientes hoc sancto concilio,
quod in suis libris elucubrandis sibi proposuerat
Dionysius, uti potuissent, si verum est, quod
articulo superiore vidimus, Areopagitam nimi-
rum tantopere commendasse Timotheo, ne aliis
quam solis Ecclesiae praelatis eos communica-
ret? Secundo S. Maximus in Prologo in Dio-
nysii libros animadvertit, Timotheum, argu-
mentorum vi ab Ephesinis philosophis exagita-
tum, obstrinxisse Dionysium, qui ethnicae phi-
losophiæ secreta omnia rimatus erat, ut libros
aliquos conscriberet, ex quibus tela erui possent
ad retundendos eorum impetus, eosque supe-
randos.

90 Porro si res ita se habet, inverisimile
omnino est, eos tamdiu potuisse celari, quin
imo pro certo habendum est, Timotheum ipsum
eos in apertum protulisse, ut per eos, veluti
per faces quasdam, huiusce seculi sapientes illu-
strarentur et erudirentur, et, cognita nostrorum
mysteriorum excellentia, ad Christianam fidem
attraherentur. Præterea non solus Timotheus
fuit a gentilibus læcessitus, nec ipsi soli cum E
ethnicis philosophis decertandum fuit, sed ce-
teris etiam episcopis, aliisque, quibus eruden-
dæ plebis munus erat impositum, frequentes
procul dubio cum paganis concertationes erant
ineundæ, sive ut eos ad Catholicam religionem
pertraherent, eorum errores evertendo, sive ut
eos in fide confirmarent, eorum dubia decla-
rando. Opus igitur erat, ut S. Dionysii libri,
qui doctrinam ad hos usus adeo accommodam
continebant, inter manus sacrarum antistitum,
eorumque, qui ad catechizandum præcipue
delecti erant, assidue versarentur; quod sane
argumento nobis esse debet, hos libros fuisse
tunc temporis omnibus vulgatos, et eorumdem
exemplaria maxime multiplicata. Et revera, quis
sibi unquam in animum inducere potest tot viros
erudiendis populis destinatos, totque tamque variis
locis dispersos, uno solo, et eodem exemplari uti
potuisse? Præterquam quod ultra autographum,
quod S. S. Dionysius Timotheo miserat ad sol-
venda ac enodanda Ephesiorum sophismata, et
alia exemplaria in hac urbe descripta, quamplura
alia Athenis extitisse, non sine ratione existiman-
dum est, non solum penes S. Dionysium, aliosque F
Athenienses ecclesiae ministros, qui eorum intel-
ligentiam assequi poterant, sed etiam ipsos
ethnicos philosophos, quos Areopagiticis libris
usos fuisse, et falso nomine eos sibi vendicasse,
ex Pachymere aliisque apologistis supra jam
vidimus.

que eadem
tamdiu non
debuisset

91 Si unquam occasio occurrit evulgandi ali-
cujus ecclesiastici libri, tunc certe urget, cum
religionis hostes eo abutuntur, aut eundem fal-
so sibi arrogant. Quodnam igitur medium ac-
commodatius ac tutius ad confundendos hos phi-
losophos suppetere poterat, quam plura horum
librorum exemplaria describere, et verum ger-
manumque horum parentem demonstrare? Id
sane erat impudentissimum os ipsis ethnicis ob-
struere, eosque publice tanquam puros putidos-
que plagiariorum traducere; id erat propugnare
Christianæ religionis dogmata his libris adserta
ac firmata, iisque omnibus occurrere incom-
modis, quæ hos libros supprimendo publicæque
cognitioni subtrahendo nullatenus poterant evi-
tari. Cum hæretici, aliique perditii homines novi-
divinis

occultari
ostendunt.

A divinis Scripturis aut Ecclesiasticorum Scripto-
rum lucubrationibus abusi sunt, tantum abest,
ut Catholici illius temporis eos libros suppresse-
rint et occularint; ut contra eo majori studio,
majorique conatu eorumdem librorum exempla-
ria multiplicare, et in vulgus spargere consue-
verint, quo magis ea vel adulterare vel falsis
nominibus ementiri hæretici adnitebantur; quod
quidem pluribus exemplis ex ecclesiastica Histo-
ria depromptis demonstrari facile posset. Præterea
Apostoli numquid a canonicis libris evulgandis
deterri debuerunt, quia Basilides, Valentinus,
Gnostici, Ebionitæ, Gajanitæ aliique quamplures
hujusce furfuris homines sacros libros aut
adulterabant aut sub Apostolorum nomine falsos
supponebant? Hæc certe œconomia divo Lucæ non
arrisit, qui non aliam ob causam suum edidit
Euangelium, nisi ut fideles a lectione falsorum
Euangeliorum, quæ suo tempore ab hæreticis
vulgabantur, averteret et Pseudo-Apostolos, qui
S. Paulo reluctabant, reprimeret ac retunderet.
Dilectus pariter Christi discipulus non alia de
causa ab Asiæ episcopis et Christianis rogatus
fuit, ut suum Euangelium vulgaret, nisi ut
invalescens tunc temporis Cerinthi et Ebionis
errores genuinis ejusdem testimoniis possent pro-
figari.

in medium
hic adductis.

92 Quoad ultimum tandem nemo unquam sibi
in animum inducere poterit, Areopagiticos libros
ideo primis Ecclesiæ seculis fuisse incognitos,
quod nemo esset tanta mentis acie præditus, qui
eorumdem intelligentiam assequi posset, cum
certum sit, exstitisse tunc temporis tot eruditis-
simos antistites, totque sanctissimos Christi Do-
mini sacerdotes gravioribus non solum Christia-
næ religionis mysteriis enucleandis, sed sacris
etiam Scripturis interpretandis ac exponendis ido-
neos, quarum doctrina utpote longe sublimior
ea, quæ Dionysii libris continetur, vividior
etiam exigit mentis aciem sublimioremque co-
gnitionem. Nemo certe poterit sibi persuadere
tot mysteria divinis libris comprehensa tot Chri-
sti ministris fuisse revelata et aperta et Dionysia-
nos libros hæc sola ratione occultos fuisse ac
incognitos, quia nemo esset tanta mentis acie præ-
ditus, qui posset eorumdem mysteria percipere.
Hæc sane tam infirma ratio cordatum neminem
movere debet, ut S. Dionysii Opera primis Eccle-
siæ seculis adeo rara parumque cognita fuisse
credat, quemadmodum Apologistæ contendunt.
Hæcenus laudatus scriptor anonymus ac ratio-
nibus quidem, quas affert, rationes aliæ, ob quas
Areopagitici quatuor primis æræ Christianæ se-
culis Dionysiana Opera mansisse abscondita con-
tendunt, omnino eliduntur; verum cum eisdem
ea iis, quæ lib. de Hierarchia Ecclesiastica cap.
1, lib. de Divinis Nominibus cap. item 1, et lib.
denique de Mystica Theologia cap. iterum 1 le-
guntur, Dionysius Areopagita seu is, qui hujus
sibi nomen imposuit, Timotheo commandasse, ne
sublimem, quam tradebat, doctrinam cum rudi-
bus, iisque, qui fidei nostræ mysteriis initiati
non essent, communicaret, haud prorsus inme-
rito queat videri, responderi insuper potest, Dio-
nysium non inhibuisse, ne, quæ ad Timotheum
scribebat, cum doctis, qui fidem Christianam es-
sent amplexi, hominibus communicarentur; tales
autem cum Timothei etiam ætate non paucos ex-
stitisse, indubitatum appareat, non fuit sane, cur
ex eo, quod Dionysius Opera sua a Timotheo cum
rudibus atque a fide alienis communicari nolue-
Octobris Tomus IV.

rit, quatuor primis æræ Christianæ seculis hæc
delitescere omnibusque manere incognita debue-
rint.

atque in con-
trarium fac-
cientibus, eli-
dantur, id
enimvero, id
Opera illa

93 Nec quod dicunt de Proclo, Atheniensi phi-
losopho, qui Dionysiana Opera occultarit, quid-
quam ad rem facit, cum Proclus demum sub se-
culum quintum medium floruerit; quod autem
de rudibus, qui, cum Dionysiana Opera essent
adepti, ea, utpote a se non intellecta, neglexerint
tenebrisque obsita reliquerint, etiam aiunt, nihi-
lo plus valet, cum, futurum fuisse, ut Operum
Dionysianorum, haud dudum postquam fuissent
conscripta, plura exemplaria fuissent confecta,
rationes a scriptore anonymo proxime adductæ
verosimillimum ac prope indubitatum efficiant,
hæcque omnia in rudium, qui Opera illa æstima-
re nescissent, manus fuisse ventura, parum ad-
modum credibile appareat. Hæc iis, quæ proxi-
me recitatis scriptoris anonymi verbis continen-
tur, adijunge, nec dubito, quin fassurus tandem
sis, non fuisse, cur quatuor primis æræ Christia-
næ seculis Opera, Dionysii Areopagitæ nomine
inscripta, debuissent abscondi. Jam vero, cum
res ita habeat, qui factum, ut si jam inde a se-
culo æræ Christianæ primo fuerint conscripta,
ad seculum usque quintum delituerint, tumque
demum e tenebris prodierint in lucem? Dicit qui-
dem potest, librum, qui de Mortibus persecuto-
rum inscribitur, per secula longe plura delituisse
ac seculo demum proxime præterito produsse in
lucem; verum liber ille vel Lucio Cæcilio Fir-
miano Lactantio cum Baluzio, qui primus eum
luce publica donavit, adscribendus est, vel Lu-
cium Cæcilius, qui a Lucio Cæcilio Firmiano
Lactantio diversus sit, habet auctorem.

atque in con-
trarium fac-
cientibus, eli-
dantur, id
enimvero, id
Opera illa

94 Si primum, S. Hieronymo cognitus fuisse
videtur, cum hic de illustribus Ecclesiæ Scripto-
ribus cap. 80 Operibus, a Firmiano Lactantio
contextis, accenseat librum De Persecutione, hic-
que per librum De Mortibus persecutorum intel-
ligi posse videatur; quod si autem secundum,
cum Lucius Cæcilius, a Firmiano Lactantio di-
versus; non alium, quam qui De Mortibus per-
secutorum inscribitur, librum concinnasse scia-
tur, hicque exiguæ dumtaxat molis, nec magni
admodum momenti fit, non est enimvero, cur
Opusculum illud per plura secula latuisse, mi-
remur. Verum cum Dionysiana Opera molis haud
parvæ sint taliaque, ut, si jam inde a primo æræ
Christianæ seculo fuissent conscripta, ægerrime
per tria proxime secula secula latere, constan-
terque, non tantum ab Eusebio et Hieronymo,
scriptores ecclesiasticos eorumque Opera com-
memorantibus, sed et ab omnibus prorsus, etiam
tum, cum laudari ea maxime fuisset opportu-
num, scriptoribus aliis silentio præteriri potuis-
sent, negativum sane, quod inde formatur, argu-
mentum haud parum firmum apparet, tantum-
que apud me valet, ut vel ob id, Opera Dionysiana
seculo primo non exstitisse, sed multo serius sub
Dionysii Areopagitæ nomine fuisse conficta, exi-
stimem.

seculo 1 non
exstitisse, ac
proin Areo-
pagitam non
habere aucto-
rem, argu-
mento eisi
perquam va-
lido.